



İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 5, 2017

Sayfa: 3023-3046

Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[14-10-2017] – [13-12-2017]

Selefi Düşüncenin Batıda İslamofobiye Etkisi

Furat AKDEMİR

Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniv. İlahiyat Fakültesi
Asst.Prof., Duzce University Faculty of Theology
orcid.org/0000-0002-1426-6489
furatakdemir@duzce.edu.tr

Öz

İslamofobi (İslamophobia) kavram olarak İslam'dan endişe, korku ve nefrete yönelik düşünce ve tavrı ifade etmektedir. İslamofobi genel anlamda dini, siyasi, sosyal, kültürel açıdan İslâm ve Müslümanlara karşı korku ve dışlamayı ifade etmektedir. İslamofobi düşüncesi batı dünyasında 14. yüzyılda sistematik olarak gelişmeye başlamış, artarak günümüzde daha büyük boyutlara ulaşmıştır. Geçmişte ve günümüzde İslamofobiye kaynaklık eden farklı nedenler olmuştur. Bu nedenler batı dünyasında daha çok korku, endişe, karşı olma, düşmanlık ve saldırganlığa kadar varmıştır. Batının yanlış algısının yanında, Müslümanların da bu süreçte olumsuz katkıları olmuştur. Batı/Hristiyan Dünyası ve gerekse Müslüman Dünya/Müslümanlar, daha barışçıl ve huzurlu bir dünya için İslamofobiye kaynaklık eden zihinsel kodların objektif bir değerlendirilmesini yapması ve çözüm önerileri ortaya koymasına gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: İslamofobi, İslam, Selefilik, Batı, İnanç, Hürriyet

The Impact of Salafi Thought on Islam in the West

Abstract

Islamophobia (Islamophobia), as a concept, the notion and attitude of concern, fear and hatred from Islam. Islamophobia generally refers to fear and exclusion against Islam and Muslims in religious, political, social and cultural terms. The Islamophobia thought began to develop systematically in the 14th century in the western world, but it has increased to larger dimensions today. There have been different reasons in the past and present that have been a source of Islamobia. These reasons have far more fear, anxiety, opposition, hostility and aggression in the Western world. In addition to the false perception of the West, Muslims have contributed negatively to this process. The West / Christian world and Muslim world / Muslims need to make an objective assessment of the Islamic fundamentals of mental codes for a more peaceful and peaceful world and put forward solutions.

Keywords: Islamophobia, Islam, Salafism, West, Faith, Freedom

Giriş

İslamofobi (Islamophobia) kavramsal olarak İslam ve Müslümanlardan endişe, korku ve nefrete yönelik düşünce ve tavrı ifade etmektedir. Bu kavram Müslümanlardan endişe, korku, antipati, istememe ve kabullenmemeye karşılıktır. Özelde İslamofobi terimi, İslam dinine ve Müslümanlara karşı duyulan güvensizlik, korku, düşmanlık ve dışlamayı ifade etmektedir. İslamofobi, yabancı karşıtlığı ve düşmanlığını ifade eden Zenofobi içinde etnik-dinsel olarak Türk/Arap ve Müslüman dünyasından ve Müslümanlardan duyulan korku ve endişeyi ifade etmektedir. İslamofobi düşüncesi batı dünyasında geçmişte din, siyaset ve kültür temelinde yaşanmış, artarak günümüzde daha büyük boyutlara ulaşmıştır. İslamofobi, geçmişte İslam'ın başta Hıristiyanlık olmak üzere diğer dinlere karşı alternatif olma, egemenlik, üstünlük ve baskı olarak algılanmış, tarih içinde farklı boyutlarda algılanarak şekillenmiş, günümüzde iletişim araçlarının etkisi ile daha geniş bir yelpazeye ulaşmıştır.

"İslamofobi"¹ kavramı yeni zamanların ürünü olsa da, öncelikle, İslam korkusunun aslında çok yeni ve özel bir durum olmadığını belirtmek

¹ İslamofobi (Islamophobia) teriminin bilinen ilk basılı kullanımı, ABD'de çıkarılan bir dönemsel yayın olan "Runnymede Trust"un Şubat 1991 sayısında söz konusu olmuştur. 1997'den beri de "Oxford English Dictionary" de yer almaktadır. Bu terim, işlevsel olarak yabancı korkusunu ifade eden "Zenofobi"ye benzemekte; İslam'dan korkuya, dehşete ve nefrete gönderme yapmanın kısa yoldan elverişli bir aracını sunmaktadır. Aynı şekilde, birey olarak Müslümanlara karşı da korku, endişe ve antipatiye atıfta bulunmaktadır. Lorraine P. Sheridon, "Islamophobia pre-and post post -September nth, 2011." Journal of Interpersonal Violence, 2006, 21(3): 317. Başka bir deyişle, İslamofobi terimi, İslam dinine ve Müslümanlara karşı duyulan güvensizlik, korku ve dışlamayı ifade etmektedir. Bu anlamıyla Yabancı düşmanlığını ifade eden Zenofobi teriminin bir alt kategorisi olduğu, bir etnik-dinsel grup olarak Araplardan, Müslümanlardan ve bunlarla ilgili meselelerden duyulan korku ya da endişeyi dile getirdiği söylenebilir. Son zamanlarda zenofobik kimseler, daha düne kadar barışçıl ilişkiler içinde oldukları Müslüman komşularından da uzak durmaya, onlarla ilişki ve etkileşimlerini sınırlandırmaya başlayarak İslamofobik bir tutum ve davranışlar gösterir hale gelmişlerdir. Müslüman göçmenlerin entegrasyon sorunları da kamusal alanda Müslümanlara yönelik bir modern, seküler anti-İslamik söylem ve pratiğin ortaya çıkmasında rol oynamıştır. Ancak bu durum, 11 Eylül 2001'den sonra ciddi bir ayrımcılık ve ırkçılık boyutuna varmıştır. Rod Gardner, Yasemin Karakaşoğlu ve Sigrid Luchtanberg, "Islamophobia in the Media: a response from multicultural education", Intercultural Education, 2008, 19 (2): 120. Abu Sway'a göre, İslamofobinin tasvir ettiği fenomen, nadiren rastlanan bir şey olmadığı gibi, İslamiyetin kendisi kadar da eskidir. İslamofobi vakası, tıpkı anti-semitizm gibi bir vakadır. Her iki olgu da kökenlerini, milliyetçilik ve ulusal ilgiler tarafından yön verilen ve çok kültürlü bir dünyayı yaratmada hala bir engel oluşturan zenofobik Avrupa merkezcilikten almaktadır. Mustafa Abu Sway, "Islamophobia: Meaning, Manifestations, Causes." Palestine -Israel Journal, 2006: 12 (2-3): 22-23. İqbal'a göre İslamofobi, bir dinsel hoşgörüsüzlük biçimidir. Bunun çeşitli tezahürlerine, yüzyıllar boyunca gözlemlenen savaşlar, çarpışmalar ve soykırımlarda rastlanabilir. İslamın, kısa bir zaman dilimi içinde hızla yayılması da onun bir din olarak diğer dinlere karşı bir tehlike ve tehdit olarak algılanmasında rol oynamıştır. Bu algı, Avrupa'da 14. yüzyıldan itibaren giderek güçlenmeye başladı. (Zafar İqbal, *Understanding Islamophobia: Conceptualizing*



gerekıyor. Kuşkusuz Batı' da, Arapların İspanya'yı fethinden beri ya da Osmanlı'nın Avrupa içlerine ilerleyişinden bu yana İslam'a veya Müslümanlara dair bir korkudan söz etmek mümkün olsa da, öncelikle burada "İslamofobi" kelimesinin içindeki "fobi" kısmına dikkat çekmekte yarar var. "Fobi" somut bir durum karşısında duyulan "korku" olmaktan ya da bir "gerçekliğe" tekabül etmekten ziyade, hayatı sürekli etkileyen ve bir "takıntıya", bir "hayale" işaret eden bir duygu haline tekabül ediyor. "İslam" ve "fobi" kelimelerinin yan yana gelmesi ise aslında İslam'ın yaratmadığı, İslam'dan kaynaklanmayan bir korkuya, başka bir deyişle, "yaratılmış" ya da "icâdedilmiş" ve birtakım insanlar tarafından içselleştirilmiş bir korkuya işaret ediyor.²

Genellikle İslam dairesinin dışında kalan insanların İslam hakkında duydukları icâd edilmiş korkunun temelinde ise çok daha basit bir "öteki" korkusunun yeniden ve yeni biçimler altında üretilmiş olması yatıyor. Tüm insanlık tarihi boyunca, "başkaları", "farklı olanlar" ya da "yabancılar" bilinmezlikleri nedeniyle hep bir korku ya da endişe kaynağı oldular. Bu genel durum göz önünde tutulduğunda, dünyada insanların sadece İslam'dan korkanlardan oluşmadığını görebiliriz. Somut korkular ve hayali korkular sayısız denilebilecek bir çokluğa sahip ve hayali sahte korkuların "yanlışlıklarını" ispat edip, ortadan kaldıracabilecek kolay yöntemler henüz mevcut değil. Korkular sadece bir din karşısında duyulan korkular da değil; yaşadığımız koşullardan, güç ilişkilerinden, kültürler arasındaki ilişkilerden kaynaklanan, kendimize duyduğumuz güven veya güvensizlik ölçüsünde başkaları hakkında korkular üretiyoruz.³

İslamofobinin dünyada giderek artmasına ve söz konusu edilmesine kaynaklık eden farklı nedenler bulunmaktadır. Batının oluşturduğu İslam ve Müslümanların dışında var olan nedenlerin yanı sıra bazı Müslüman gurupların da düşünce, söz ve eylemleri ile bu sürece olumsuz katkı sağladığı bir gerçektir. Tarihsel süreçte, Batılı ilim adamları, İslam ve Hz. Muhammed'e karşı ön yargılı, karalayıcı ve küçük düşürücü yaklaşım sergilemişlerdir. Batı sahip olduğu iletişim ve medya hegemonyası ve geliştirdiği yöntemler ile dini, siyasi, kültürel, ideolojik amaçlarını istediği

and Measuring the Construct." European Journal of Social Sciences, 2010, 13 (4): 575). Geniş değerlendirme için bkz. Mehmet Yüksel, *İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış, Oryantalizm ya da Batı ve Öteki*, İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi, Sivas, 2011, s. 109-111. Bkz., İlyas Canikli, Hz. Muhammed Özelinde Peygamber Aleyhtarlığı, Fecr Yayınları, Ankara, 2016, s. 269-360.

² Ferhat Şentel, *İslamofobi vesilesiyle Türkiye'nin Fobilerine Bakmak*, İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi, Sivas, 2011, s. 262; Bkz., İlyas Canikli, Hz. Muhammed Özelinde Peygamber Aleyhtarlığı, Fecr Yayınları, Ankara, 2016, s. 269-360.

³ Şentel, *İslamofobi vesilesiyle Türkiye'nin Fobilerine Bakmak*, s. 262.



doğrultuda gerçekleştirmektedir. Kendi medeniyeti ve kültürü bağlamında kendi dışındakileri rahat bir şekilde ötekileştirebilmekte ve gerekli algıyı oluşturabilmektedir. Batının sahip olduğu siyasi, ekonomik, teknolojik ve bilimsel güçte buna büyük katkı sağlamaktadır. Bazı İslami guruplar aldıkları dini eğitim, yaşadıkları toplum, içinde oldukları düşünce ve İslam'ı algılama biçimleri ile İslam ve Müslüman fobisine olumsuz katkıda bulunmaktadır. Küreselleşen dünyada Müslüman ve batı dünyası birbirine daha fazla yaklaşmış ve birbirini daha kolay etkileyebilmektedir. Müslüman ve batı dünyasında var olan sorunlar daha da girift hale gelmiştir. Günümüzde İslam dünyasında yaşanan savaşlar, siyasi ve ekonomik nedenlerden dolayı batıya yoğun göçler yaşanmaktadır. Bu nedenle batıda dinler, kültürler ve medeniyetler birbirlerine karşılıklı daha yakınlaşma, iç içe geçme ve etkileşimin olduğu bir dönemi geçirmektedir. Bu durum zaman zaman olumlu veya olumsuz olayların yaşanmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı Müslüman ve batı dünyası acil radikal kararlar, bilimsel çalışmaları ve özeleştiriler yapmak zorundadır. Bu bağlamda gerek Batı/Hristiyan dünyası ve gerekse Müslüman dünyası/ Müslümanlar, İslamofobiye kaynaklık eden nedenler ve çözüm önerileri üzerinde acil çalışmalar yapmak ve soğuk kanlı kararlar almak zorundadır. Aksi halde İslamofobi toplumlarda karşılıklı olarak daha derin yaralar açabilecek ve derin izler bırakabilecektir. Arzu edilmeyecek ve geriye dönüşü mümkün olmayacak kötü sonuçlar doğurabilecektir. Dünyada, özellikle batıda ve İslam dünyasında karşılıklı olarak bu olumsuz algının giderilmesi için karşılıklı daha demokratik, özgürlükçü, hoşgörü ve anlayış çerçevesinde çalışmalar yapma ve sonuç odaklı çözüm önerileri oluşturma zorunluluğu doğmuştur.

1. İslam ve Müslümanların Tarihi Fobia Süreci

İslamofobinin kökleri uzun bir tarihi sürece dayanmaktadır. Geçmişten günümüze nedenleri farklılaşmakta ve daha fazla yaygınlaşmaktadır. Medya, basın ve iletişim araçlarının yaygınlaşması ile İslamofobi daha yaygın ve etkin olmuştur. İslamofobi dini, siyasi, sosyal, etnik, psikolojik, askeri, ekonomik, felsefi, egemenlik ve ideolojik boyutları bulunan günümüz dünyasının derin sorunlarından birini oluşturmaktadır.

İslamofobi kelimesi 20. asrın son döneminde ortaya çıkmış olmasına rağmen İslam ve Müslümanlara karşı hoşgörüsüzlük, İslam vahyinin tebliği ile başlamıştır. Hz. Muhammed'in (SAV) İslam davetini yapmaya başladığından itibaren Mekke'de, Mekke site devleti ve yerleşik dini kimlik (Müşrik) tarafından Müslümanlar sözlü ve fiili bir karşılık görmüştür. Mekke'nin egemen dinî kimliği ve siyasi yapısını elinde bulunduran kabileler, güç ve etkinliklerini kaybetmemek için saldırgan bir tavır sergilemişlerdir. Hz. Muhammed'in vahyin tebliğine başlamasından



itibaren özellikle kendisine ve ashabına yönelik ağır suçlamalarda bulunmuşlardır. Müşrik halk Müslümanlar için Saabî/sapkın nitelemelerinde bulunmuştur.⁴ Kur'an-ı Kerim, müşriklerin bu yakıştırmalarına ve suçlamalarına değinmiş ve bunlara cevap vermiştir. Mekkeli müşrikler Hz. Muhammed'i mecnun, kâhin, sihirbaz ve şair gibi vasıflarla suçlamışlardı. Mekkeli İslâm karşıtı egemen güçler Peygamberimiz için **“Bu, başkaları tarafından bir şeyler öğretilmiş delinin teki! dediler.”**⁵ Onu aklını yitirmiş ve cinlenmiş olmakla suçlamışlardı. **“Mecnun bir şair için biz tanrılarımızı mı bırakacağız?”**⁶ diyerek onun davetine karşı çıkmış, ona ve çevresindeki Müslümanlara yaşama imkânı vermemişlerdi.

Mekke'de baskı ve şiddet gören Müslümanlar, zulümden kurtulmak ve dini kimliklerini yaşamak için alternatif mekanlar aramaya girişmişlerdi. Hz. Muhammed Müslümanların önemli bir bölümü Mekke'yi terk etmek zorunda kalmışlardı. Hz. Muhammed çevresindeki Müslümanlara öncelikle Habeşistan'a göç etmelerini tavsiye etti. Müslümanların bir kısmı aileleri ile bir kısmı da yalnız olarak Habeşistan'a göç etmek zorunda kalmışlardı.⁷ Ebu Talib'in vefatından sonra Mekke'de Hz. Muhammed ve Müslümanları koruyacak kimse kalmayınca oradan ayrılmaya karar verdi. Bunun için çalışmalarına başladı. Hac döneminde Yesrib'den Mekke'ye gelen kişiler ile görüşüp bunun alt yapısını oluşturdu. Yesrib'liler ile gerçekleştirdiği birinci ve ikinci Akâbe görüşmelerinin ardından önce Müslümanları daha sonra da kendisi Hz. Ebu Bekir ile birlikte Yesrib'e hicret etti.⁸ Medine'de, Yahudi yerleşimcilerin karşı olmalarına ve hoşgörüsüzlüklerine karşın Evs ve Hazrec'in desteği ile Medine'de yaşamaya başladılar.⁹

Medine ve çevresinde bulunan Yahudiler, Müslümanlar ve Müslüman Devletine karşı duydukları düşmanlığı fırsat buldukça ortaya koymuşlardır. Müslümanlar ve Yahudi gruplar arasında önemli çatışmalar ve savaşlar yaşanmıştır.¹⁰ Medine'de Müslüman devleti güçlenip, Arap Yarımadasında

⁴ Ebû Muhammed Cemaleddîn İbn Hişam, *“es-Sîretü'n-Nebeviyye”*, thk.Mustafa es-Saka, İbrahim el-Ebyârî, Abdühafiz Şelebi, Dâru İhyâi Turâsî'l-Arabi, Beyrut, trz.,c.I, s.368; Muhammed b.Müslim b. Übeydillah İbn Şihâb ez-Zührî, *“el-Meğâzi”*, çev. Muhammet Nur Akdoğan, Ankara Okulu Yay. Ankara 2016, s.87; Canikli, s. 95-218.

⁵ Duhan 44/14.

⁶ Saffât 37/36. Bkz. 69/42, Zuhruf 43/30; Sâd 39/4-5

⁷ Muhammed b. İbn İshak, *“Siyer-i İbn İshâk”*, Tahkik ve Ta'lik, Muhammed Hamidullah, Düşün Yayıncılık, 1. baskı İst., 2012, s.278-279.

⁸ İbn Şihâb ez-Zührî, *“el-Meğâzi”*, s.89-95. Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed et-Temîmî el-Büstî es-Sicistânî, *“es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ”*, çev. Harun Bekiroğlu, Ankara Okulu Yay. Ankara 2017, s.81-106.

⁹ İbn Hibbân *“es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ”*, s.81-106.

¹⁰ Muhammed Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, Beyan Yay. İst.2002, s.123-138.



coğrafi açıdan genişledikçe komşu ülkelerde duyulma, endişe ve korkular artmaya başladı. Arap Yarımadasının Kuzeyinde bulunan Hristiyan Rum İmparatorluğu ve toplulukları ile ilişkiler başlamış, neticede iki farklı dinin mensupları arasında ilk karşılaşmalar yaşanmıştır.¹¹ Bu karşılaşmalar Müslümanların tarihte uluslararası düzeyde yaşadıkları ilk ciddi sorunlar ve çatışmalar olmuştur. Hristiyanlar ile yapılan Mute ve Tebuk Savaşları, Müslümanların Medine döneminde uluslararası düzeyde yaşadığı sorunlar neticesinde meydana gelmiştir. Hristiyanlar ile bu karşılaşmalar sonucunda bölgede siyasi ve dini egemen olma, üstünlük, psikolojik endişe ve korkuya yol açmış, neticede kaçınılmaz çatışmaları ve savaşları birlikte doğurmuştur.

Müslümanlar, Medine'de Yahudiler, yerel kabilelerin bir kısmı ve Mekkeli Müşriklerin baskı ve saldırılarına karşı yaşamlarını sürdürmek için çok zorlu mücadeleler vermek zorunda kalmışlardır.¹² Hicri 10. yıldan itibaren Arap Yarımadasında İslam'ın yerleşmesi, sınırlarının gelişmesi ve etkinliğinin artması sonucu Hristiyanlar ile daha yoğun ve sert mücadeleler yaşanmıştır. İslam'ın hızlı yayılması, kabullenilmesi, egemenliği ve gücü Hristiyanları endişeye düşürmüş, İslam ve Müslümanlara karşı bir hoşgörüsüzlüğe yol açmıştır. Daha sonra Hz. Ömer döneminde de Bizanslılar ve Sasaniler ile bölgeye hakim olma ve üstünlük çatışmaları yaşanmıştır.¹³

Tarihsel süreçte Müslümanların Hristiyanlar ile çatıştıkları önemli olayların başında Haçlı seferleri gelmektedir. Batı'nın, Doğu ve İslam dünyası ile arasındaki ilişkisi, bir üstünlük, egemenlik, güç ve farklı yönleri ile bir hakimiyet münasebetidir. Geçmişten günümüze Batı dünyası, İslam ve diğer medeniyetleri küçük görme, aşağılama ve ötekileştirme çabası içinde olmuştur.

Yukarıda zikredilen anlayışın tarihsel temellerini feodal Avrupa'ya kadar götürmek mümkündür. Feodal toplumun düşünce tarzı, birlikte olmayı, birbirine benzemeyi, bir olmayı "iyi", buna karşın çeşitliliği ya da farklılığı, "kötü" ile özdeşleştiren bir özelliğe sahiptir. Böylesi bir kültürel ortam ve zihniyet dünyasında yaşayan Ortaçağ Hristiyanları, Hristiyan olmayanlarla, yani "öteki"ler ile ilişkilerini de bu anlayış ya da bakış temelinde kuruyorlardı. Bu anlayış çerçevesinde; bir yandan, toplum içindeki sapkınlar, Yahudiler ve cüzzamlılar gibi kesimler alt-insan düzeyine indirilirken, diğer yandan ise toplumun dışında bulunan Müslümanlar, "Kafirler"e karşı düzenlenen "Haçlı Seferleri"nden nasibini alıyorlardı. Böylece, Müslümanlar "kafirler" olarak etiketlenip aşağılanıyorlardı. Nitekim 1095'te I. Haçlı Seferi'ni ilan eden Papa II. Urbanus'a göre,

¹¹ İbn Hibbân "es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ", s.240-242, 274-279.

¹² İbn Hibbân "es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ", s. 177-183, 193-201.

¹³ İbn Hibbân "es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ", s. 360-396.



Müslümanlar şeytanın uşaklarıydı. Onun içindir ki Müslümanlar ile savaş, aslında Tanrı'nın düşmanları ve dostları arasındaki bir savaştı.¹⁴

Haçlı seferlerinin ileri sürülen nedenlerden biride başında batı Hristiyan devletlerinin Papa öncülüğünde Müslümanlara karşı yürütülen ve Müslümanların ellerinde bulunan Filistin ve özelde Kudüs ve çevresini işgalini hedef alan seferlerdir. Bu seferler 1095 yılında Papa Urbanus II'nin emriyle Fransa'nın Clermont kentinde yaptığı konuşmayla başladı ve batı 1096 – 1270 yılları arasında sekiz haçlı seferi düzenlemiştir. Memlükler döneminde, Hafya, Yafa, Antakya, Trablusşam, Akka kale ve şehirlerini zapt ederek Haçlıları Suriye 'den (1291) temizlediler.¹⁵

Emevi ve Abbasiler döneminde Hristiyan Bizanslılar ile ilişkiler ve çatışmalar devam etmiş, Anadolu topraklarında çeşitli savaşlar yaşanmış, İstanbul Müslüman Araplar tarafından fethedilmeye çalışılmış fakat başarılı olunmamıştır. Müslüman ve Hristiyan din mensupları arasında çekişme ve bölgede egemen olma çabaları sürekli canlı ve etkin bir devlet politikası olarak gündemde ki yerini korumuştur. Bu tutum iki din mensupları arasında sürekli bir korku, endişe ve çekişmenin yaşanmasına neden olmuştur. Emeviler döneminde, Müslümanlar İspanya'daki Hristiyan Vizigot Krallığı ile karşılaşmış, onları mağlup ederek Endülüs Emevi devletini kurmuştur.¹⁶ Bu dönemde Avrupa topraklarında İslam ve Müslümanlar iki asrı aşkın bir arada yaşamışlardır. Özellikle iki din mensuplarının bir arada yaşadığı, karşılıklı etkilendikleri ve çeşitli sorunlar yaşadığı bu dönem Avrupa'nın daha sonraki dönemlerde İslam ve Müslüman algısında kalıcı izler bırakmıştır. Endülüs'te devleti kuran Arap Berberi Müslümanlar, devlet geleneğini, bir arada yaşama ve çoğulculuk düşüncesinde uzak olmaları, cahiliye döneminden kalma kabilecilik anlayışını taşıdıkları için toplumsal barışı sağlayamamışlardır. Emevilerin, Arapları diğer Müslüman topluluklardan üstün görme düşüncesi, kendi dışındakileri hor görme ve aşağılaması devletin toplumsal barışı sağlaması ve huzuruna engel olmuştur. İspanya'da, İslamiyet'i yeni kabul etmiş olan yerli halkında devlete ve İslam'a bakış açısında hayal kırıklığı yaşatmıştır. Ayrıca Araplar ve Berberiler de daha ilk günlerde başlayan çatışmalarını İspanya'ya kadar taşımalarıdır. Endülüste iç çatışmaların yaşanması, devletin gücünün azalmasına yol açmıştır. Bu nedenle devletin ömrü uzun

¹⁴ Dominique Schnapper, *Sosyoloji Düşüncesinin Özünde Öteki ile İlişki*, çev., Ayşegül Sönmezay, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005, s. 43-45. Bkz. Yüksel, Mehmet, *İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış, Oryantalizm ya da Batı ve Öteki*, s.105.

¹⁵ Saïd Abdülfettâh Âşûr, "el-Hareketü's-Salibiyye", Kahire, 1997, I,s.25-36. Ali Sevim, Erdoğan Mertçil, "Selçuklu Devletleri Tarihi", Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1995, s. 191-20

¹⁶ Mehmet Özdemir, "Endülüs" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı, 1995, cilt: XI, sayfa: 211-225.



soluklu olmamıştır. Müslümanlar Endülüste bilim, sanat ve mimaride önemli çalışmalar gerçekleştirmiş, batının rönesans ve bilimine katkı sağlamışlardır. Müslümanların, Hristiyanlar ile egemenlik ve güç dengeleri çatışması doğal olarak iki topluluk arasında farklı sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Bu dönem gelecekte batı dünyasında olumlu gelişmelere katkısı olmuş, fakat İslamofobiye kaynaklık edecek izlerde taşımıştır. Bu durum pek çok batılı yazarın eserlerine konu olmuştur.

Büyük Selçuklu Devletinin Bizans İmparatorluğu ile yaptığı savaşlar, Anadoluyu fethetmesi, Osmanlı İmparatorluğunun İstanbul'u fethi ve Avrupanın içlerine kadar yaptığı fetihler, Hristiyan Batı dünyasında derin izler bırakmıştır. Avrupa'da Hristiyan pek çok yazar eserlerinde Müslüman Türkler hakkında olumsuz düşünceler ve izlenimler ifade etmişlerdir. Geçmişte yaşanan bu gelişmeler Hristiyan Avrupalının zihninde Müslümanlar hakkında genel olarak olumsuz bir imajın oluşmasına neden olmuştur. 20. asırda İslamofobi kavramı ile daha çok belirginleşen Müslümanlara karşı bu olumsuz algının zihinsel geçmişinin gerçekte tarihi derin izleri olduğu bir gerçektir. Bunu belli bir tarihsel döneme özel kılmak mümkün değildir.

Bazıları Hz.Muhammed'in (sav); Hristiyanların tarihte yüz yüze kaldıkları tek zorlu meydan okuma olduğunu söyler. 1400 yıldır, Akdeniz'in iki karşılıklı yakasında İslam ve Hristiyanlık birbirine alternatif olarak karşılıklı antagonistik¹⁷ sistemler halinde karşılaşır.¹⁸

Ortaçağa ait düşünceye göre Hristiyanlık sonrası her tür başarı yanlıştır ve bunu ifşa etmek sadece şeytanın işidir: Muhammed, Hristiyanlık karşıydı ve Kur'an şeytani uydurmadır. Sadece iki varsayım İslam'ın başarısının sebebi olmuştur: Bu peygamber, ya ilahi amaca engel olmak için dünyaya gelen şeytan'ın temsilcisiydi ya da bir şarlata ve kurnaz bir sahtekardı. Bu iki görüş tarih boyunca dönüşüm geçirerek gelişti. 7. Yüzyıldan 18. Yüzyıla değin İslam şeytan'ın işi olarak kabul edildi: 18. Yüzyıldan bugüne İslam bir sahtekarlık olarak görüldü. Aydınlanma sonrası metafiziksel açıklama artık savunulamaz bir hal aldı. Peygamber, laik seküler bir şeytan haline dönüştü. Rüşdi'nin görüşü tarihi laik-seküler paradigmaya uyuyordu: " ... üçkağıtçılığı çok yakın" diyordu "en kolay ipucunu göstermek" için kendi Müslüman kökenine atıfta bulunuyordu. Dolayısıyla günümüzde İslamofobik kesimi beslemek için yazılan , "Şeytan Ayetleri" bu yaklaşım ile

¹⁷ Hasım, zıt muhalif, muarız, karşıt, düşman, eylemsel karşı koyuş; bağdaştırılmaz karşıtlık; karşı koyma ve edimsel direnmeçilik; tepki gösterme eylemi. Antagonist, kurguda, ana karakteri (protagonist), engellemekle yükümlü kişidir. Karşı kişi ya da Muhalif düşman olarak da bilinir. Asıl karakterin zittidir.

¹⁸ Yaqub Zaki, "İslamofobi Politikası", İslamofobi Kollektif Bir Korkunun Anatomisi, Sivas, 2011, s.228.



18. Yüzyılda gösterilen Voltaire' in 1742 yılındaki ünlü "Fanatizm veya Muhammed Peygamber" oyununa benzemektedir. 19. yüzyılda laikler ve misyonerler arasında kutsal olmayan bir ittifak görülür. Voltaire'in Büyük Frederick'e yazdığı mektubu, bu aydınlanma bakış açısını açıkça göstermektedir.¹⁹ Misyoner görüşüne sahip olan Patrida Crowe ve Michael Cook gibi kimseler de Hagarism anlatım biçiminde Voltaire'i tekrarlar. Voltaire şöyle der: Kur'an; "biraz anlaşılmaz", "iskeletten uzak", "anlaşılması güç", "mantıksız", "tekrarlarla dolu" bir kitaptır. Seküler hümanistler ve misyonerler de aynı terminolojiyi kullanır.²⁰

Batı, özellikle 19 ve 21. asırlarda Müslüman dünyasının siyasi, ekonomik, askeri bir birlik ve güç oluşturması endişesini taşımıştır. Bunun gerçekleşmemesi için engeller çıkarmış ve önlemler alınmıştır. ABD ve Avrupa, Ortadoğu'nun zengin petrol ve doğal gaz yataklarını, büyük sermayelerini daima kontrol altında tutmuştur. Zengin körfez ülkelerinin finans ve sermayelerinin batı bankalarında tutulmasına, yatırımlarının batı dünyasında yapılması sağlanmıştır. Bu bağlamda Müslüman ülkelerin siyasi ve askeri yapılarına sürekli müdahalelerde bulunmuşlardır. Tunus, Yasemin/Tunus Arap Baharı Devrimi (2010-2011), Libya (2011) Arap Baharı olaylarından sonra, Mısır (Ocak 2011) ve Suriye (Mart 2011)'de gelişen olaylarda, halkın daha fazla özgürlük ve demokratik taleplerine batılı ülkeler, müdahalelerde bulunmuştur. Bu olaylarda gelişen Müslüman halkların yakınlaşması ve birlikteliğine izin verilmemiştir. Baskıcı, otoriter liderlerin ve yönetimlerin silahlı ve kanlı müdahalelerle yönetimde kalması sağlanmıştır. Batı medyası Mısır ve Suriye'de ki devlet terörüne sessiz kalmıştır. Batı, basın ve yayın organları ise son dönemde İslam ve Müslümanlar üzerinde olumsuz bir algı paranoyası oluşturmayı sürdürmüştür.

Avrupa'da İslam karşıtı yaklaşımların yükselişinin 40 yıla yakın bir geçmişi bulunmaktadır. 1973 yılında yaşanan Arap-İsrail savaşı bilindiği üzere beraberinde 1974 Dünya Petrol Krizi'ni getirmiştir. Petrol ihracatçısı OPEC ülkeleri Batı'ya petrol sevkiyatında kısıntıya gitmek suretiyle İsrail'e destek verdiğini düşündükleri Batılı ülkeleri cezalandırmaya çalışmışlardır. Öte yandan Batılı toplumlar ise yaşadıkları petrol krizinin ve iktisadi buhranın sorumlusu olarak Ortadoğulu Müslüman ülkeleri görmüşler ve buna paralel olarak geliştirdikleri İslamofobik yaklaşımı kendi ülkelerinde bulunan Müslüman göçmenler ve onların çocukları üzerinde de sergilemişlerdir. Özellikle İslam karşıtlığı konusunda bugün yaşanmakta olan olumsuzlukları

¹⁹ Zaki, "İslamofobi Politikası", s.229.

²⁰ Zaki, "İslamofobi Politikası", s.230.



1973 Arap-İsrail Savaşı'na veya 1974 Dünya Ekonomik Buhranını dayandırmanın başka nedenleri de bulunmaktadır.²¹

Batı'da 1970'li yıllardan sonra özellikle Müslüman kökenli göçmenlerin farklı şekilde algılanmalarına bağlı başka olaylar da gerçekleşti: İran Devrimi (1979), Salman Ruşdü Olayı (1989), I. Körfez Savaşı (1990), Bosna Savaşı (1992), 11 Eylül ABD İkiz Kulelere Saldırı (2001), Afganistan Savaşı (2001), II. Körfez Savaşı (2003), Theo Van Gogh cinayeti (2004), Madrid bombalama eylemleri (2004), 7 Temmuz 2005 Londra bombalama eylemleri, 2005 Paris Banliyö eylemleri, Danimarka karikatür krizi (2006), İsviçre Minare yasağı krizi (2009), İran ile yaşanan nükleer enerji krizi (2010), Almanya'da Thilo Sarazin tarafından yazılan ırkçı kitabın yol açtığı polemik (2010), İngiltere, Birmingham'da Ku'ran Kursunda hoca tarafından dövülen çocukların yol açtığı tartışma (2011), Florida'da Amerikalı rahip tarafından Kur'an'ın yakılması olayı (2011), Fransa'da Burqa'nın yasaklanması (2011), Anders Behring Breivik'in Norveç'te gerçekleştirdiği katliam (2011), "Innocence of Muslims" (Müslümanların Masumiyeti) fragman filminin yayınlanmasıyla birlikte yaşanan olumsuz gelişmeler (2012), Almanya'nın Saksonya eyaletinde ve özellikle Dresden kentinde parlayan ve daha sonra sönen PEGIDA eylemleri (2014-2015), 7 Ocak 2015 tarihinde Paris'te yaşanan Charlie Hebdo Katliamı (2015) ve son olarak IŞİD'in yol açtığı infial karşısında Avrupa'da yaşanan İslam korkusu yeniden alevlenmiştir. Yaşanan tüm bu olumsuzluklar Batı'da Müslüman kökenli insanlara ve diğer göçmenlere karşı giderek yükselen düşmansı bir havanın doğmasına neden olmuştur.²²

Alman istatistikçilerin son dönemde verdiği bilgiler bu tehlikenin boyutunu daha somut bir şekilde ortaya koymaktadır. 2015 yılında yabancı ve Müslümanlara karşı ırkçı faşistlerin saldırıları yüzde 34 civarında yükselerek 23 bine ulaşması, saldırıların artışı ve tehlikenin boyutunu açık bir şekilde göstermektedir. Sığınmacı yurtlarına 2015 yılında 924 saldırı ve kundaklama yapılmıştır. 151 kişinin sorgulanması 9 kişinin tutuklanması başka bir boyuttur. Bu duruma diğer Avrupa ülkelerinde de aynı şekilde rastlanmaktadır.

11 Eylül saldırılarının yarattığı endişe, korku, kuşku ve rahatsızlık hisleri esasen İslam'a ve Müslümanlara karşı Batı toplumlarında varlığını sürdüren hoşgörüsüzlüğün, ayrımcılığın, ırkçı tutum ve davranışların medya

²¹ Steven Vertovec, and Susanne Wessendorf, eds. *Multiculturalism backlash: European discourses, policies and practices*. Routledge, 2010, s.1-31.

²² Ayhan Kaya, "Refah Devletinden Neoliberal Devlete Geçiş ve İslamofobizm" Sosyoloji Divanı, 6 Temmuz-Aralık 2015, s.150.



söyleminde yeniden inşasına yol açmıştır.²³ Batılı devletler özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde New York'taki İkiz Kulelere karşı girişilen terörist saldırılarının ardından İslam karşıtı bir söylemin bayraktarlığını yapmışlar ve uzun yıllardan bu yana yaşanmakta olan eşitsizlik, güvensizlik, işsizlik ve yoksulluk gibi yapısal sorunların müsebbibi olarak göçmenleri ve özellikle Müslüman kökenli insanları göstermeye başlamışlardır. Bu dönemde söz konusu devletler adeta cadı avına çıkmışlar ve Müslümanları pek çok açıdan günah keçisi olarak resmetmenin yollarını aramışlardır.²⁴

1980 yılında ABD'e dışişleri bakanlığının yayınladığı terör listesinde hiçbir dini grup yok iken 1994 yılında 49 terörist grubun 16'sı dini kökenlidir. 1979-1989 yılları arasında Afganistan'da komünizme karşı savaşan mücahitler "kutsal savaşın cihatçıları" olarak ABD tarafından ilan edilmiş ve desteklenmişti.²⁵ Batının- kendi demokrasilerine karşı olduğu sürülen tehditler farklı renklere büründürülerek sunmakta olan-korku rengi kırmızı, yeşil ve arı olarak değişmektedir.²⁶ 1990'lara kadar batının korku rengi kırmızı yani kominizmdir. Sonrasında yeşile yani islâmî-terörizmine dönüşmüştür. Bu yönüyle 11 Eylül saldırısı artık rengin değişme eşiği olarak ortaya çıkmıştır. Bu saldırılar üzerine dönemin ABD Başkanı G.W. Bush'un: "Artık yeni bir haçlı savaşına başlıyoruz. Terörizme karşı bu haçlı savaşı bir zaman alacaktır."²⁷ demeci sorunun uluslararası boyutlara taşınacağını, İslam ve Müslümanlar için zor bir dönemin başladığını ortaya koymuştur. Geline süreç ve yaşananlar bu durumu doğrulamaktadır.

2014'teki terör saldırılarında DAESH ve Boko Haram tarafından düzenlenen eylemlerin üçte bir oranında arttığı, ölümlerin neredeyse ikiye katlandığı ve adam kaçırmaların üç katına çıktığı bilgisine yer verildi. DAESH'in Haziran'da Irak'ın Musul kentindeki bir hapisaneyeye düzenlediği saldırıda 670 Şii tutuklunun öldürüldüğü hatırlatıldı. 2014 yılı terör raporunda, Musul'daki hapisane saldırısının 2001 yılındaki 11 Eylül saldırılarından bu yana düzenlenen en kanlı saldırı olduğuna dikkati çekildi. Rapora göre, 2014'teki terör saldırıları 95 ülkede düzenlendi ancak bunlar Ortadoğu, Güney Asya ve Batı Afrika'da yoğunlaştı. Saldırıların yüzde 60'ından fazlası Irak, Pakistan, Afganistan, Hindistan ve Nijerya'da düzenlenirken, Suriye'deki saldırıların eklenmesiyle oran yüzde 80'e yükseliyor. Adam kaçırmalardaki artış da Suriye'de DAESH ile Nusra Cephesi'nin, Nijerya'da

²³ Mehmet Yüksel, "İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış: Oryantalizm Ya da Batı ve Öteki", İslamofobi, Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Der. Osman Alacahan ve Betül Duman, Sivas Kemal İbn-i Hümmam Vakfı Yay., Ankara 2012, s.103-104.

²⁴ Kaya, "Refah Devletinden Neoliberal Devlete Geçiş ve İslamofobizm", s. 151-152.

²⁵ İngmar Karlson, "İslâm ve Avrupa", Cem Yay., İst. 2004, s.51

²⁶ Karlson, "İslâm ve Avrupa", s.36.

²⁷ <http://www.hurriyet.com.tr/bushtan-haclı-seferi-yakistirması-16285> (8.9. 2016).



da Boko Haram'ın çoklu insan kaçırmalarına dayandırıldı. Raporu ayrıca DAESH'in, 2014 yılında Irak ve Suriye'de daha önce hiç olmadığı kadar toprağı ele geçirdiğine, örgütün saflarına yabancı savaşçı almayı sürdürdüğüne ve Libya, Mısır ve Nijerya gibi ülkelerde de kendilerine bağlılık ilan eden oluşumlara işaret edildi.²⁸

ABD Dışişleri Bakanlığı Terörle Mücadele Koordinatör Vekili Justin Siberell, "Dünya genelinde terör saldırılarında yüzde 13 düşüş olduğunu fakat Afganistan, Bangladeş, Mısır, Suriye ve Türkiye'de terör saldırılarında artış görüldüğünü" söyledi. Dışişleri Bakanlığında gazetecilere rapor hakkında bilgi veren Siberell, "Terör saldırılarının 2015 yılında toplam 92 ülkede görüldüğünü" belirterek, saldırıların yüzde 55'inin Irak, Afganistan, Pakistan, Hindistan ve Nijerya'da gerçekleştiğine dikkati çekti. Siberell, 2015'te IŞİD'in en büyük uluslararası tehlike olduğunu vurgulayarak, "Mayıs 2015'ten sonra IŞİD önemli bir çatışma kazanamadı. 2015 sonu itibarıyla da Irak'ta sahip oldukları bölgenin yüzde 40'ı örgütten kurtarıldı." dedi.²⁹

2016 yılı terör raporu verilerinde Türk güvenlik güçlerinin Ocak-23 Kasım 2016 arasında DAESH bağlantılı bin 381'i yabancı, 3 bin 89 kişiyi gözaltına aldığı ve bunların 618'i yabancı, bin 204'ünün tutuklandığı ifade edildi.³⁰

Dünyadaki güvenlik teşkilatları, 2016 yılında ki terör raporunda DEASH'ı küresel güvenliğe yönelik en büyük tehdit olarak değerlendirmişlerdir. DEASH'ın savaş sahasındaki yenilgileri ve sahip olduğu büyük toprakların elinden çıkmasının yanı sıra, artan diplomatik çabalar sayesinde yabancı terörist savaşçı akışının azaltılmasının, örgütü 2014'ten bu yana en zayıf haline getirdiği yıl olmuştur. Öte yandan DEASH'ın merkez coğrafyası dışındaki Afganistan, Mısır, Suudi Arabistan ve Yemen'de artan oranda terör eylemleri gerçekleştirdiği belirtilmiş, DEASH'ın mülteci ve göçmen akımlarını fırsata çevirerek kendisine bağlı unsurların seyahatini sağlamaya çalışmıştır. 2016'da da sosyal medyanın DEASH'ın eleman temini için merkezi bir önemi haiz olduğu, ABD ve müttefik ülkelerin internetin terörist propaganda içeriklerinden temizlenmesi gayesi etrafında sosyal medya şirketleriyle çalıştığı belirtilmektedir. Bu çabaların sonucunda internetteki DEASH yanlısı içerik Ağustos 2015-Ağustos 2016 arasında yüzde 75 oranında azalmış, Twitter'daki DEASH ile alakalı trafik ise 2014-2016 yılları arasında

²⁸ United States Department of State Publication Bureau of Counterterrorism , *Country Reports on Terrorism 2014*, Released June 2015, s.157-229.

²⁹ United States Department of State Publication Bureau of Counterterrorism and Countering Violent Extremism, "Country Reports on Terrorism 2015", Released June 2, 2016, s165-227. <http://www.aljazeera.com.tr/haber/abdden-terorizm-2015-raporu>

³⁰ United States Department of State Publication Bureau of Counterterrorism and Countering Violent Extremism, "Country Reports on Terrorism 2015", Released June 2, 2016, s165-227.; <http://www.ntv.com.tr/dunya/feto-abdnin-teror-raporunda,1SSMiftzF0-wuFwKOfcC-w>.



yüzde 45'lik bir gerileme yaşamıştır. Aynı zamanda DEAŞ'ın yayınladığı görsel medyaların Ağustos 2015'te 761 iken, Ağustos 2016'da hızlı bir biçimde 194'e düştüğü; örgütün 2015'te en az 40 aktif medya organı varken bununun 2017 başında 19'a gerilediği ifade edilmektedir.

Raporda, El-Kaide'nin özellikle bölgesel ölçekte etkin ve güvenilir devlet kurumlarının yoksunluğu, istikrarlı terörle mücadele çabalarının yeterli ve etkin olmamasından El-Kaide'nin gücünü korumasına neden olduğu belirtilmiştir. Lider tasfiyeleriyle karşılaşmasına rağmen, Arap Yarımadası El-Kaidesi'nin özellikle Yemen'de ciddi bir tehdit teşkil ettiği vurgulanmaktadır. Raporda dikkat çeken diğer bir nokta ise imaj tazeleme ve yerel ittifaklar edinme gayesiyle isim değiştirip El-Kaide'den ayrıldığını iddia eden El-Nusra'nın, El-Kaide'nin Suriye kolu olarak tanımlanması, örgütün yeni ismi Şam'ın Fethi Cephesi'nin bu tanıma eklenmesidir. Rapor, Nusra'nın Kuzeyparı Suriye'de toprak hâkimiyetine dayalı güvenli barınakları elinde tutma gayreti içerisinde olduğunun altını çizerek örgütün taktiksel manevrasını tanımadığını vurgulamaktadır.³¹

Batının ortak muhayyilesinde İslam artık yalnızca bir din veya ideoloji olarak değil, aynı zamanda bir kültür ve medeniyet olarak Batının kendine atfettiği "evrensel kimlik" iddiasına meydan okuyan, direnen karşı bir tez gibi kavramlaştırılmıştır. Oryantalist ve Avrupamerkezci bakış açısına dayanan bu kimlik tasavvur ve tahayyülü; günümüzde Müslümanlar ve Müslüman toplumlar arasında kişisel, sosyal, kültürel ve ideolojik farklılıkları göz ardı eden, adeta onları homojenleştirip totalleştiren İslamofobi söylemini yeniden üretmiştir.³²

Batılı kolektif zihinde canlanan daha diri, saldırgan ve sınır tanımaz bir İslam ve Müslüman imgesi, İslam'ı ve Müslümanları savaşılmaması gereken yakın bir tehlike ve tehdit hâline dönüştürmüştür. Yakın zamanlara kadar misyonunu tamamlamış gibi görünen Oryantalizm, kendini yeniden üretmek küresel İslamofobi kurgularını inşa eden yeni kolonyal söylem şeklinde varlığını sürdürmeye devam etmektedir.³³

İki kutuplu dünya düzeninin yıkılması, Batı dünyasının giderek yoğunlaşan uluslararası göçmen ve sığınmacı akınıyla yüz yüze gelmesi, Batının İslam'ı

³¹ United States Department of State Publication Bureau of Counterterrorism and Countering Violent Extremism, "Country Reports on Terrorism 2016" Released July 2017, 160-166; 170-234. <https://www.setav.org/abdnn-2016-ulke-terorizm-raporu/>

³² Yüksel, *İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış, Oryantalizm ya da Batı ve Öteki*, s.104.

³³ Lütfi Sunar, "Şarkiyatçılığı Niçin Yeniden Tartışmalıyız?". Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yay., İstanbul 2007, s.50.



kendi toplumsal ve kültürel kimliğine, uygarlığına yönelik bir meydan okuma, tehlike ve tehdit olarak görmesinin nedenleri arasında sayılabilir.³⁴

Bugün İslamofobi, batıda basın ve yayın organlarının tümünde daha yoğun bir şekilde işlenmekte ve yaygınlaşmaktadır. Geçmişten günümüze bunun artmasının ve yaygınlaşmasının farklı nedenleri bulunmaktadır. Batı dünyası, İslamofobiye kaynaklık eden siyasi, dini, ekonomik ve stratejik nedenleri, geçmişte olduğu gibi şimdi ve gelecekte de az veya çok, geniş ve dar kapsamda kullanmaya devam edecektir. Batının Zenofobi/İslamofobi düşüncesi ve tavrı iki tarafı keskin ve iki topluma zarar veren, olgusal ve yaşanmışlığı olan bir gerçektir. İnsan hak ve özgürlüğünü, din özgürlüğünü kısıtlayan ve ihlal eden bu anlayışın gelecekte daha büyük acılar yaşatması olası bir gerçektir. Bunu için Müslümanlar üzerlerine düşecek sorumluluğu almak zorundadırlar. Batı dünyasında yaşayan Müslüman toplumun güven ve huzur içinde yaşaması ve geleceklerini daha iyi inşa etmeleri için olumsuzluğun bir tarafı olmamaları gerekmektedir. Batının tüm kışkırtıcı ve tahrik edici tavrına soğukkanlılıkla karşılık vermelidirler. Batının, İslam ve Müslümanlar üzerinde oluşturmaya çalıştığı olumsuz algı ve imaj oyununa Müslümanlar düşmemelidir. Müslümanlar, İslamofobiye neden olabilecek her türlü düşünce ve tavrı gözden geçirerek bu konuda daha duyarlı olmalılar. Özellikle son dönemde Selefi anlayışa mensup kişi veya grupların, İslam ve Batı dünyasında karıştırdıkları şiddet olayları İslam ve Müslüman imajını olumsuz olarak etkilemiştir. Bu bağlamda Müslümanlar, radikal ve şiddet içeren Selefi düşünsel anlayışın neden olduğu olaylar bağlamında bu anlayış ele almalı ve bir özeleştiri geliştirmelidirler.

2. Selefi Düşüncenin Tarihsel Süreci

Selefilik³⁵ hicri II. asırda İslami düşünce içinde şekillenen ve ortaya çıkan siyasi/dini bir düşünce biçimidir. O dönemde daha Selefi zihniyete sahip kişiler kendilerini "Ehlu'l-Eser, Ehlu'l-Hadis, Ehlu's-Sünne ve'l-Cemaat, Ehlu'l-Hadis ve's-Sunne, Ehlu'l-Hak, Sıfatiyye, İsbatiyye, Selefiiyye, Hanbeliyye ve Zahiriiyye" gibi isimlerle anarken, muhalifleri ise onları "Eseriyye, Haşviyye ve Müşebbihe" gibi sıfatlarla nitelendirmişlerdir.³⁶ Bu düşünce akımı dinin kaynaklarını anlam ve yorumda akli (te'vil/yorum) kabul etmeyen ve ilk dönem geleneği esas alan bir düşüncedir. Selefi düşünce akli dışlayarak, dinin kaynağı olarak Kur'an'ın yanında sünnet,

³⁴ Yüksel, "İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış: Oryantalizm Ya da Batı ve Öteki", s.104.

³⁵ Selefi anlayış dine ilave edilen şey zararsız olsa bile, onu dinden kökten silip atmak gerekmektedir. Selefilik'in geçmişten günümüze en önemli özelliği, militan retçiliktir. (Mehmet Zeki İçcan, "Tarih Boyunca Selefi Söylem", İlahiyat Akademisi, Gaziantep 2015, cilt I, sayı I-II, s. 2).

³⁶ Adem Apak, "İslam Tarihi Boyunca Selef ve Selefilik Kavramlarının Anlam Serüveni", Tarihte ve Günümüzde Selefilik, Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı, 08-10 Kasım 2013, İstanbul 2014, s. 39-50; M. Sait Özervarlı, "Selefiiyye", DİA, XXXVI, 399-402.



hadis, sahabe, tabiin ve tebe-i tabiinin görüş ve uygulamaları ile dinin tamamlandığını ifade eden bir ekoldür. Kendileri dışındaki düşünce ekollerini İslam'a aykırı görmüşlerdir. Selefi düşüncenin ilk temsilcisi Ahmed b. Hanbel'dir. (ö. 241/855) Ahmed b. Hanbel insana ait tüm olguları Kur'an, hadis, şeriat, sahabe, tabiin ve tebe-i tabiinin düşüncelerine indirgemiş ve bunları öcelemiş, akli dışlayarak selefi düşüncenin temellerini atmıştır. İslam'ın bu ilkeler ışığında tamamlandığını, buna ilave olunan her şeyin dini olmadığını, bid'at, sapıklık ve yenilik olduğunu savunmuştur. Selefi anlayışın gelişimini sağlayan ve düşünsel temellerini geliştirenler ise İbn Teymiyye (ö. 728/1327) ve öğrencisi İbn Kayyim el-Cevziyye (ö. 751/1350)'dir. Bu iki alim, Selefi düşüncenin sistematüğını geliştirerek, itikadî-fikhî ilkelerini ortaya koymuşlardır. Bu alimlerden sonra Siyasi Selefi İslam Düşüncesi 18. asırda Osmanlı'nın hüküm sürdüğü Arabistan'da Muhammed b. Abdulvehhâb (ö.1206/1792) tarafından oluşturulmuştur. Selefilik bu İslam alimlerinin düşünceleri çerçevesinde gelişerek ve şekillenerek günümüze gelmiştir.

18. yüzyılın buhranlı kültürel ve siyasi ortamında, ilhamını Hanbeli ekolünden alan Muhammed b. Abdülvehhab' ın (1703-1787) hareketi, Selefiyye'nin en önemli kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Abdülvehhab'a göre kesin delil, Kur'an ve hadisin, te'vilden uzak zahiri hükümleridir. Kur'an ve sünnette bildirilen hususların zahirine sınıksız yapışılır ve hiçbir mezhebe bağlanmadan her şey bunların zahirinden çıkarılır. Başkalarını taklid ederek hüküm vermek şirk gibidir.³⁷

Vahşi bir "kum uygarlığı"³⁸ ve "Proto-Müslüman"³⁹ kültüründe yükseldiği için Vehhabilik, bir içe kapanmayı temsil etmektedir. O, bünyesindeki sertlik ve katılıktan dolayı harici unsurlar taşıyan reaksiyonel bir faaliyettir. Bu akımda "rasyonellik" dini prensiplerden uzaklaşma olarak nitelendirilmiştir.⁴⁰ Bid'atlarla mücadele, onların cihad anlayışını sanki Müslümanlarla yapılması gerekli bir savaş haline sokmuştur. Bu anlayış

³⁷ İşcan, "Tarih Boyunca Selefi Söylem", cilt I, sayı I-II, s. 8.

³⁸ Zekeriyâ Kurşun, "Necid ve Ahsa'da Osmanlı Hakimiyeti Vehhabi Hareketi ve Suud Devleti'nin Ortaya Çıkışı", Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1998, s. 11; İşcan, "Tarih Boyunca Selefi Söylem", s. 8.

³⁹ Proto kelime olarak: ilk, ilkel, temel, özgün, asıl anlamlarına gelmektedir. "Proto-Müslüman": İslam düşüncesinde sahabe ve tabiunun görüşlerine bağlı olan ve onları düşünce, yaşam biçimi ve davranış olarak örnek alan kişi ve düşünce, (Selefiyye/ Ehlü'l-Hadis/ Sıfatiyye/Hanbeliyye/Zahiriyye).

⁴⁰ Hüsnü Ezber Bodur, "Dini İhya Hareketi Olarak Vehhabiliğin Doğuşu", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 1986, s. 11.



Vehhabileri katı ve zorba tedbirlere sevk etmiş, Müslümanları, son asırda, Harici zihniyetinin tipik tezahürleri ile bunaltmıştır.⁴¹

3. Selefi Düşüncenin Metodolojisi

Selefiye, Kur'an ve hadisle birlikte, sahabe, tabiin ve tebe-i tabiîn nesillerinin söz ve davranışlarını kudsiyet mertebesinde benimseyen; nassı ve nakli dini bir dokunulmazlık seviyesine yükselten, nakli yüce ve mübarek bir bilgi kaynağı olarak yüceltip, mutlak surette hakim sayan, nassa itiraz ve muhalefet etmeyi, tenkid ve tevil yapmayı kesinlikle kabul etmeyen bir zihniyet biçimidir. Daha spesifik bir ifadeyle selef, sahabe ve tabiin mezhebi üzerinde bulunduğunu ileri süren fakih ve hadisçilerin yoludur.⁴²

Bu dini görüş, bilgi ve düşüncenin, vahyedilmiş metnin ve sünnetin lafızları çerçevesine hasredilmesini beraberinde getirmiştir. Hadislerin ve Kur'an'ın literal okunması ise öncelikle "Şeriatın İslamlaşmasını" sonuç olarak vermiştir. Çünkü bu düşünceye göre doğrudan doğruya kutsal kaynaklardan alınmış olmadıkça hiçbir hukuki hüküm geçerli olamaz. Allah ve Rasülünün hükmü, insanların hareketleri de dahil olmak üzere, dünyadaki her şeyi belirleyen mutlak gücün iradesinin sonucudur.⁴³

Günümüzde Selefi düşünce mensupları yapılan bazı şiddet ve terör olaylarını üstlenmekte ve kendilerini Müslüman olarak tanıtmaktadır. Son dönemde bu gruplarca terör ve şiddet olayları İslam'la çok sık kullanılmaktadır. Bu grupların düşüncelerinin beslendiği kaynak literatürümüzde mevcuttur. Özellikle Kur'an'ın, parçacı, literal ve ayetlerin iniş sebepleri iyi anlaşılmadan yapılan cihad, kital ve cariye ayetlerinin yorumu, hadislerde geçen ve Kur'an'a arzı yapılmayan Mürted konusu selefi anlayışı şiddete eğimli kılmaktadır. Cihad kavramı Kur'an'da ki kelime ve terim anlamında koparılarak, farklı bir tanımlama yapılarak, savaşla eş anlamlı bir kavrama dönüştürülmüştür. Kital ayetleri indiği dönemdeki tüm tarihsel anlamlarından ve bağlamlarından koparılarak şiddet ve savaşa eğimli bir çıkarıma gidilmiştir.

Selefilik/Ehl-i Hadis'e göre, dini tamamlayan Yüce Allah değildir. Din Hz. Peygamber'in uygulamaları ve ilk üç neslin eliyle tamamlanmıştır. Yani hakikat geçmişte belirlenmiştir. Şimdinin ve geleceğin belirleyeceği bir hakikat yoktur. Bu yaklaşımın zorunlu sonucu ise İslam, miladi 7. yüzyılın Mekke ve Medine'sine gelmiştir. Onun tüm insanlığı muhatap alması söz konusu olamamaktadır. Bu nedenle gelecek nesiller Kur'an'ın değil,

⁴¹ Ethem Ruhi Fıçlalı, "Çağımızda İtikadı İslam Mezhepleri", Selçuk Yayınevi, Ankara 1986, s. 103.

⁴² Nasri Nadir, "el-Medhal ila'l-Firaki'l-İslâmiyye es-Siyasiyye ve'l-Kelamiyye", Beyrut, 1989, s. 93-95; Şerafetlin Gölcük, "Kelam Tarihi", Konya, 1998, s. 84.

⁴³ Sami Zubaida, "İslam Dünyasında Hukuk ve İktidar", çev. Burcu Koçoğlu Birinci- Hasan Acak, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2008, s. 130; İşcan, "Tarih Boyunca Selefi Söylem", s.4.



geleneğin muhatabıdır. Böylece her neslin orijinalliği ve yaratıcılığı zihnen törpülenmiştir. Sonuç olarak, Müslümanlarda kurtuluşu, geçmişe sığınmada bulan şizofrenik bir zihin yapısı doğmuştur.⁴⁴

Selefi düşünce, hakikati yalnız Selefte aramakta, Selefin merkezine de hadis ve sünneti koymaktadır. Halbuki hakikat her yerde aranması gereken bir insanlık mirasıdır. Yani alemde aranması gereken bir insanlık idesidir. Fikirler ve düşünceler, olgular tarafından test edilirler. Selefilik ise olgular tarafından yanlışlığı ortaya konulan yanlışlıklar kutsallaştırmıştır. Hadisçiler akıl düşmanlığı yaparak Kur'an'ın muhatabını ortadan kaldırdıkları gibi İslam'ın dünya görüşünün, diğer dinlere mensup insanlarca benimsenmesini de engellemiştir. Zira insanlardaki ortak payda olan akıl, en azından bir tarafta yani hadisçiler safında devre dışı kalmıştır.⁴⁵

4.Kur'an'ı Kerim'in Ortaya Koyduğu Düşünce ve İnanç Hürriyeti

İslâm; inanç hürriyeti, sorumluluk, adalet ve düşünce hürriyetini insan hayatını anlamlı kılan ilkeler olarak ortaya koymuştur. Din/inanç hürriyeti, insanın temel hak ve hürriyetlerinden biridir. Her insan dini seçme, inanma, inancının gereğini yerine getirme hakkına sahiptir. Bunlar insanın doğal ve insani haklarıdır. Bundan dolayı kimseye baskı, dayatma ve şiddet uygulanamaz. Kur'an, bireyin en anlamlı söz ve eylemini bilinçli olma amacına bağlamıştır. Baskı, tehdit ve zorlama ile gerçekleştirilen söz ve eylemler, güzel ve doğru olsa bile, gerçek anlamda dinî-ahlakî bir değer taşımaz. İnsan hür iradesinin gereğini yerine getirme hakkına sahiptir. Kişinin inanç ve dini değerleri hakaret, küfür ve alay konusu edilemez. İnsan, inancı ve dininin gereklerini yerine getirmekten dolayı, engellenemez, aşağılanamaz ve alay edilemez. Din/inanç insanın nihai duygusu/vicdanı olduğu için özel ve dokunulmazdır. Yüce Allah insanın din/inanç hürriyeti hakkını özgür iradesiyle kullanmasına izin vermiştir. Kur'an imanın bir irade, kabullenme (tasdik) ve bilgi eylemi olduğunu vurgulamıştır. Bu yüzden imanı doğrudan insanın kendisine bırakmıştır. *"Dinde zorlama yoktur. Artık doğru ile yanlış, birbirinden ayrılmıştır"*⁴⁶ *"(Resûlüm!) Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin hepsi elbette iman ederlerdi. O halde sen, inanmaları için insanları zorlayacak mısın?"*⁴⁷ *"De ki: Ey insanlar! Size Rabbinizden Hak*

⁴⁴Ahmet Akbulut, *Tarihte ve Günümüzde Selefilik*, Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı, İstanbul 2014, s.127.

⁴⁵ Akbulut, *Tarihte ve Günümüzde Selefilik*, s.125.

⁴⁶ Bakara, 2/256.

⁴⁷ Yûnus, 10/99.



(Kur'an) gelmiştir. Artık kim doğru yola gelirse, ancak kendisi için gelecektir. Kim de saparsa, o da ancak kendi aleyhine sapacaktır. Ben sizin üzerinize vekil değilim. (Sadece tebliğ etmekle memurum)." ⁴⁸ gibi ayetlerle bu husus dile getirilmektedir. Bu durum insan için inanç hürriyetinin değeri ve önemini ortaya koymaktadır. Yüce vahiy emirleri ile, Hz. Peygamber söz ve uygulamaları ile din/inanç hürriyetini insani bir hak olarak ortaya koymuştur.⁴⁹

İman, Allah'a karşı bir sorumluluğu ifade eden kişisel vicdani bir tercihtir. Vahiy, elçilere ve Hz. Muhammed'e inanç konusunda insanlara hiçbir baskı ve zorlamada bulunmama hususunda uyarılarda bulunmuştur. "İşte böyle, (ey Peygamber,) onlara öğüt ver; senin görevin yalnız öğüt vermektir, sen onları (inanmaya) zorlayamazsın, ancak, kim hakikati inkara şartlanmış olarak yüz çevirip uzaklaşırsa, Allah ona (öteki dünyada) en büyük azabı tattıracaktır. Bizedir onların dönüşleri, ve bize düşer onları hesaba çekmek."⁵⁰ "Biz onların dediklerini çok iyi biliriz. Sen onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin. Tehdidimden korkanlara Kur'an'la öğüt ver"⁵¹

Hz. Muhammed farklı inanç ve düşünce topluluklarının inanç, düşünce, can ve malları hakkında güvence vermiş, koruma altına almıştır. Hz. Peygamber'in birtakım gayri müslim gruplarla yaptığı anlaşmalarda da canları ve mallarının güvenliğinde olduğu hususu özellikle vurgulanmıştır. Necran Hristiyanlarına yazdığı sözleşmede inanç özgürlüğü ile ilgili bakış açısını ortaya koymuştur. Hz. Peygamber Hristiyan Necran halkı ile yaptığı anlaşmada inanç ve mabet garantisi vermiştir. "Necran halkı ile onun kolları, Allah'a yakın olma, Peygamber Muhammed'in malları canları, toprakları, dinleri, hazır olan ve olmayanları, aşiretleri, kiliseleri ve ellerinde bulunan az çok ne varsa malları, Allah'ın elçisi Peygamber Muhammed'in zimmetinde ve taahhüdü altındadır. Hiçbir metropolit görevinden, hiçbir rahip rahipliğinden, hiçbir kâhin kahinliğinden engellenemez"⁵²

5. Selefi Örgütlerin Son Dönemde Karıştığı Şiddet Olayları

Sovyetler Birliği'nin 1979 yılında Afganistan'ı işgal etmesi üzerine, Afgan çocuklarına (talebeler, taliban) yerli ve yabancı pek çok kimse eğitim vermiştir. Bunların arasında başta Suudi Arabistan, Pakistan ve çevre ülkelerde yetişmiş olan selefi düşünceye sahip çeşitli eğitimcilerde

⁴⁸ Yûnus, 10/108.

⁴⁹ Furat Akdemir, "İmanın Değersel Anlamı ve İslam'da İnanç Özgürlüğü'nün Temelleri", DÜSOBED Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 2. 61

⁵⁰ Çâşîye 88/21-26.

⁵¹ Kaf 50/45.

⁵² Ebu Abdullah Muhammed İbn Sa'd, (1377-80/1957-60), "et-Tabakatu'l-Kubra", I-VII, Beyrut, c.I, s. 288, 357-358; Fayda, Mustafa, (1975), "Hz. Muhammed'in Necranlı Hristiyanlarla Görüşmesi ve Mübahale", Ank.Üniv. İlahiyat Fak. İslami İlimler Enstitü Dergisi II, s.145.



bulunmuştur. el-Kaide örgütünün lideri, Suudi Arabistanlı selefi düşünceye sahip Üsame bin Ladin (ö. 2011) ile Afganistan cihadı konusunda anlaşmışlardır. Artık Afganistan sadece Afganlıların savaştığı bir alan olmaktan çıkmış, selefi düşünceye mensup uluslararası çeşitli radikal ve savaşçı (cihadi, cihadist) grupların talimگاهی haline gelmiştir.⁵³

Afganistan iç savaşı devam ederken el-Kaide 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde bazı hedeflere saldırması ve bunun üzerine Amerika'nın Afganistan ve Irak'ı işgal etmesi; Cezayir, Fas, Tunus, Libya, Mali, Nijerya, Somali, Mısır, Suriye ve Irak gibi çeşitli İslam ülkelerinde cihatçı (cihadist) ve terörist pek çok örgütün ortaya çıkmasına ve buralarda kanlı iç savaşların yaşanmasına sebep olmuştur.⁵⁴ Bu süreç selefilik dini, siyasi ve silahlı bir örgüt kılmıştır. Selefiler 20. asrın sonları ve 21. asrın başlarından itibaren, İslam dünyası ve özellikle batıda Selefi dini anlayış ve siyasi yayılmacılığının yanında silahlı eylemlerde bulunmuşlardır. Batıda yükselen gerilim, radikal nitelikli muhalefet etme biçimlerinin varlığı, giderek yükseliş gösteren El Kaide ve IŞİD gibi örgütlerin daha kolay bir şekilde eleman ve taraftar devşirmelerine yol açmıştır. Bu durum gerek batıda ve gerekse İslam dünyasında saldırılarda bulunmalarına olanak sağlamıştır. Selefi/el-Kaide düşüncesi gerek İslam dünyası ve gerekse dünyada İslam'ın ve Müslümanların siyasi bir kimlik ve terör ile anılmasına yol açmıştır.

Günümüzde el-Kaide ve DAİŞ (IŞİD) örgütleri Selefi anlayışın siyasi, düşünsel ve silahlı temsilcileridir. Selefilik İslam'ın siyasallaştırıldığı dini/siyasi bir harekettir. Bugün Irak ve Suriye'de ayrı bir devlet kurmaya çalışan selefi bu örgütün cihatçı kolu, kendi dışındaki Müslümanlara ve batı ülkelerine karşı silahlı eylemler gerçekleştirmektedir. IŞİD kendi dini anlayışı dışındaki Müslüman, diğer din ve düşünceleri tekfir etmekte, onlara mensup kadınları cariye görmekte, demokrasi, insan hakları, din ve inanç özgürlüğünü kabul etmemektedir. Türkiye'ye yönelik 14 büyük eylem gerçekleştiren İşid, Suruç (20.07.2015), Ankara Garı (10.10.2015), İstanbul Sultanahmet (Alman Turistlere yönelik) (12.01.2016), İstanbul Atatürk Havalimanı (28.06.2016), Gaziantep Düğün Salonu (20.08.2016) gibi büyük saldırılar gerçekleştirmiş bu saldırılarda 250'nin üzerinde kişi hayatını kaybetmiştir. Dünyada, ABD'de ikiz kuleler ve Pentagon'a saldırı (11 Eylül 2001), Madrid bombalama eylemleri (2004), Londra bombalama eylemleri (07.07. 2005), Paris'te yaşanan Charlie Hebdo Katliamı, (07.01.2015), Fransa'nın başkenti Paris (13.11.2015) ve Belçika'nın başkenti Brüksel (22.03.2016) saldırılarında binlerce insan hayatını kaybetmiştir. İşid'in

⁵³ İşcan, "Tarih Boyunca Selefi Söylem", s. 22-23.

⁵⁴ İşcan, "Tarih Boyunca Selefi Söylem", s. 23.



Türkiye'de ve dünyada gerçekleştirdiği bu saldırılar sonucu, dünyada İslam ve Müslümanlara yönelik olumsuz algılar daha da artmıştır. İslam dini bu olaylardan sonra daha çok siyasallaşmış, İslam ve Müslüman kimliği dünyada ve özellikle batıda terörize edilmiştir. İslam ve Müslümanlara karşı daha büyük olumsuz yargılar oluşmuş, Müslümanlar yaşadıkları ülkelerde daha çok baskı ve saldırıların hedefi olmuşlardır. İŞİD'in neden olduğu bu olaylar neticesinde tüm dünyada İslamofobi daha da alevlenmiştir.

Sonuç

Bugün Avrupa ülkelerinde yaklaşık 15 milyon Müslüman ve 4 milyon kadar Türk bulunduğu tahmin edilmektedir.⁵⁵ 27 üyeli Avrupa Birliği nüfusunun yüzde beşini Müslümanlar oluşturmaktadır. ABD'nin Göç Politikası Enstitüsü 2050 yılında Avrupa nüfusunun yüzde 20'sinin, yani her beş Avrupalıdan birinin Müslüman olacağını öngörmektedir. Bunun nedeni olarak Avrupa ülkelerinde doğum oranlarının düşük olması, bunun aksine Müslümanların doğum oranlarının yüksek olması ve Müslüman ülkelere Avrupa'ya göçün artarak devam etmesini göstermektedir.

Avrupa'da Müslümanlar artık kendi dini, kültürel ve tarihsel geleneklerini yaşamakta ve sürdürmektedir. Avrupa'da ki Müslüman varlığı, kültürel ve dini yaşam tarzı, ekonomik gücü, nüfus oranı ve oluşturduğu yapı ile batıyı ürkütmekte ve başlı başına İslamofobiye kaynaklık etmektedir. Müslümanlar işyerleri, ibadet mekanları, meskenleri ve üretimleri ile batının bir parçası olmuşlardır. Batının rahatsızlık duyduğu Müslüman toplum, gelecek yarınları için şiddete taraf olacak her türlü düşünceden uzak olmaya çalışmalıdır. Kendilerine yönelik yapılan her türlü hak ihlallerini yasal zeminde aramalıdır. İslam ve Müslümanlar şiddet ve terör olayları ile bir anlam yakınlığı ve birlikteliğinden uzak durmalıdırlar. Müslüman güven, doğruluk ve samimiyetin temsilcisi, insani değer yargılarının sembolü olmalıdır. İslam, Müslümanlara/Mü'minlere/bağlılarına bu misyonu yüklemektedir. Bu insanlık ve dünya barışının temel dinamiğidir. Selefi din anlayışı düşünsel yapısı ve karıştığı olaylar ile İslam ve Müslüman imajında olumsuz izler bırakmıştır. Selefi düşünce yapısının vardığı nokta ve olaylar bu düşünce yapısının İslam'ın hedeflediği bireysel ve toplumsal güven, barış ve evrensel değerler ile bağdaşmamaktadır.

Kur'an-ı Kerim imanı Yüce ve kutsal değerler ilkeleri olarak belirlemiştir. Bu değerlere özgürce inanmaya çağırır. İslam inancının değerlerini kabullenme veya kabullenme me konusunda insana özgürlük tanır. Hiçbir baskı ve yönlendirmeyi kabul etmez. İslam'ın tebliğcisi Peygamberine de dinin

⁵⁵ Ünver Günay, "Göç, Din ve Değişme: Batı Avrupa'daki Türk İşçileri Örneği" Bilimname, sayı. 3, s 35-64.



sadece tebliğ edilmesini asla baskı yapılmamasını vurgulamıştır. Kendi adına hiçbir kişiye de iman ve ibadetlerde baskı ve zorlama hakkı vermemiştir. Kur'an; Allah-insan iletişiminin iman ve kulluk bağlamında kişiye tam bir özgürlük vermiştir. Yüce vahiy iman etmeyi ve ibadetleri emreder, fakat iman etmeyen ve ibadetleri yerine getirmeyenlere dünyada bir ceza öngörmez.

Batı da müslümanlara yönelik ötekileştirici, sömürgeci, küçümseyici ve düşman tavrından vazgeçmelidir. İslam hakkında daha objektif, doğru ve bilgiye dayalı, empati kurarak bir yaklaşım içinde olmalıdır. Gelinek noktada batıda İslamofobik ve ırkçı yaklaşımların sürdürülebilir olmadığı açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Gün geçtikçe siyasetçiler, yöneticiler, iktidarlar, medya sektörü ve bilim çevreleri uzun yıllardır nefret tohumları ekerek kendi ülkelerinin ulusal çıkarlarına zarar vermeye başladıklarının farkına başlamışlardır.

Kısacası karşılıklı dinler ve kültürler arası tahrik, küçümseyici, ötekileştirici ve düşmanca bir dilin bırakılması, siyasetin dinsel ve pragmatist bir dil üzerine kurulmaması gerekmektedir. İslam/Müslümanlar ile batı dünyası arasında yaşanan İslamofobi kaynaklı sorunlar iki tarafa da büyük acılar yaşatmıştır. Küreselleşen dünyada iletişim ve medya araçlarının ele aldığı olaylar tüm toplumları kısa sürede etkileyebilmektedir. Bu bağlamda olumlu veya olumsuz yaşanabilecek tüm olaylar karşılıklı derin acıların ve kalıcı sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Barış içinde bir dünya herkes için ve gelecek nesiller için önemlidir. Sorunun çözümü karşılıklı özeleştirici, empati ve kendi yanlışlarının farkına varmadan geçmektedir. Bu bağlamda batının ve İslam dünyasının üzerine düşen önemli görevleri bulunmaktadır.

Kaynakça

- Abu Sway, Mustafa "Islamophobia: Meaning, Manifestations, Causes." Palestine -Israel Journal, 2006, 12 (2-3): 12 -23.
- Akbulut, Ahmet, *Tarihte ve Günümüzde Selefilik*, Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı, İstanbul 2014.
- Akdemir, Furat "İmanın Değersel Anlamı ve İslam'da İnanç Özgürlüğünün Temelleri", DÜSOBED Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 2.
- Amin, Samir, *Avrupa Merkezilik: Bir İdeolojinin Eleştirisi*, çev., Mehmet Sert, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993.



- Apak, Adem "İslam Tarihi Boyunca Selef ve Selefilik Kavramlarının Anlam Serüveni", Tarihte ve Günümüzde Selefilik, Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı, 08-10 Kasım 2013, İstanbul 2014.
- Âşûr, Saïd Abdülfettâh, "el-Hareketü's-Salîbiyye", Kahire, 1997.
- Bodur, Hüsnü Ezber, "Dini İhya Hareketi Olarak Vahhabiliğin Doğuşu", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 1986.
- Canikli, İlyas, "Hz. Muhammed Özelinde Peygamber Aleyhtarlığı", Fecr Yayınları, Ankara, 2016,
- Fayda, Mustafa, (1975),"Hz. Muhammed'in Necranlı Hıristiyanlarla Görüşmesi ve Mübahahe", Ank.Üniv.İlahiyatFak. İslami İlimler Enstitü Dergisi II.
- Fiğlalı, Ethem Ruhi " Çağımızda İtikadı İslam Mezhepleri", Selçuk Yayınevi, Ankara 1986.
- Gardner, Rod, Yasemin Karakaşoğlu ve Sigrid Luchtanberg, "Islamophobia in the Media: a response from multicultural education", Intercultural Education, 2008, 19 (2): 119-136.
- Gölcük, Şerafetlin, "Kelam Tarihi", Konya, 1998, s. 84
- Günay, Ünver, "Göç, Din ve Değişme: Batı Avrupa'daki Türk İşçileri Örneği", Bilimname, sayı 3.
- Hamidullah, Muhammed, Hz. Peygamber'in Savaşları, Beyan Yay. İst.2002.
- <http://www.hurriyet.com.tr/bushtan-haclı-seferi-yakistirması-16285> (8.9.2016).
- <http://www.ensonhaber.com/abd-disisleri-bakanligi-teror-raporunda-turkiye-vurgusu-2015-06-19>.
- <http://www.aljazeera.com.tr/haber/abdden-terorizm-2015-raporu>
- <http://www.ntv.com.tr/dunya/feto-abdnin-teror-raporunda,1SSMiftzF0-wuFwKOfcC-w>.
- <https://www.setav.org/abdnin-2016-ulke-terorizm-raporu/>
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Ahmed et-Temîmî el-Büstî es-Sicistânî, "es-Sîretü'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ",çev. Harun Bekiroğlu, Ankara Okulu Yay. Ankara 2017.
- İbn Hişam, Ebû Muhammed Cemaleddîn, "es-Sîretu'n-Nebeviyye", thk.Mustafa es-Saka, İbrahim el-Ebyârî, Abduhafiz Şelebi, Dâru İhyâi Turâsi'l-Arabi, Beyrut, trz.
- İbn İshak, Muhammed b. "Siyer-i İbn İshâk", Tahkik ve Ta'lik, Muhammed Hamidullah, Düşün Yayıncılık, 1. baskı İst.2012.



- İbn Sa'd, Ebu Abdullah Muhammed, (1377-80/1957-60), "*et-Tabakatu'l-Kubra*", I-VII, Beyrut.
- İbn Şihâb ez-Zührî, Muhammed b.Müslim b. Übeydillah, "*el-Meğâzi*", çev. Muhammet Nur Akdoğan, Ankara Okulu Yay. Ankara 2016
- Iqbal, Zafar, *Understanding Islamophobia: Conceptualizing and Measuring the Construct.*" European Journal of Social Sciences, 2010, 13 (4): 574-590.
- İşcan, Mehmet Zeki, "*Tarih Boyunca Selefî Söylem*", İlahiyat Akademi, Gaziantep 2015, cilt I, sayı I-II.
- Karlson, İngmar "*İslâm ve Avrupa*", Cem Yay., İst. 2004
- Kaya, Ayhan, "*Islam, Migration and Integration*", The Age of Securitization. Palgrave, London, 2012.
- Kurşun, Zekeriya, "*Necid ve Ahsa'da Osmanlı Hakimiyeti Vehhabi Hareketi ve Suud Devleti'nin Ortaya Çıkışı*", Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1998.
- Nadir, Nasri, "*el-Medhal ila'l-Firaki'l-İslâmiyye es-Siyasiyye ve'l-Kelamiyye*", Beyrut, 1989, s. 93-95.
- Özdemir, Mehmet, "*Endülüs*" Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı, 1995, cilt: XI
- Özervarlı, M. Sait, "*Selefiyye*", DİA, XXXVI, 399-402.
- Sevim, Ali- Erdoğan Mertçil, "*Selçuklu Devletleri Tarihi*", Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1995.
- Sheridon, Lorraine P. "*Islamophobia pre-and post post -September nth, 2011.*" Journal of Interpersonal Violence, 2006, 21(3): 317-336.
- Schnapper, Dominique, *Sosyoloji Düşüncesinin Özünde Öteki ile İlişki*, çev., Ayşegül Sönmezay, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2005.
- Sunar, Lütfi, "*Şarkiyatçılığı Niçin Yeniden Tartışmalıyız?*". Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yay., İstanbul 2007, 27-53.
- Şentel, Ferhat, *İslamofobi vesilesiyle Türkiye'nin Fobilerine Bakmak*, İslamofobi Kollektif Bir Korkunun Anatomisi, Sivas, 2011
- United States Department of State Publication Bureau of Counterterrorism , "*Country Reports on Terrorism 2014*", Released June 2015.



Selefi Düşüncenin Batıda İslamofobiye Etkisi (The Impact of Salafi Thought on Islam in the West)

United States Department of State Publication Bureau of Counterterrorism and Countering Violent Extremism, "Country Reports on Terrorism 2015", Released June 2, 2016.

United States Department of State Publication Bureau of Counterterrorism and Countering Violent Extremism, "Country Reports on Terrorism 2016" Released July 2017.

Vertovec, Steven, and Susanne Wessendorf, eds. *Multiculturalism backlash: European discourses, policies and practices*. Routledge, 2010.

Yüksel, Mehmet, *İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış, Oryantalizm ya da Batı ve Öteki*, İslamofobi Kollektif Bir Korkunun Anatomisi, Sivas, 2011.

Yüksel, Mehmet, "İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış: Oryantalizm Ya da Batı ve Öteki", İslamofobi, Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Der. Osman Alacahan ve Betül Duman, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Yay., Ankara 2012.

Zaki, Yaşar, "İslamofobi Politikası", İslamofobi Kollektif Bir Korkunun Anatomisi, Sivas, 2011.

Zubaida, Sami, "İslam Dünyasında Hukuk ve İktidar", çev. Burcu Koçoğlu Birinci- Hasan Acak, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2008.

